

CHƯƠNG : 22

MÙA HÈ NĂM NAY, Pickerbaugh đã phải hò-hét ăm-ỹ và bắt tay lia-lia trong một chuyến đi diễn-giảng ở Iowa, Nebraska và Kansas. Martin thấy ông tuy trái hẳn với Sondelius, có vẻ là một anh nhà quê hào-phổng không may trời lại phú cho cái tài ăn nói lưu-loát, số mệnh ông rồi sẽ nổi danh gấp mười Sondelius, và gấp trăm gấp ngàn Gottlieb.

Ông gieo-dịch thơ từ với nhiều Bạc Vĩ-Nhân lòng danh thiên-hạ mà hình-ảnh và những lời vầng ngọc in đầy trên các báo chí : Nào những nhà quảng-cáo, các những ông tự-suy-tự-phủng viết những cuốn tiểu-luận về Tinh-Thần và Khí-lực, về Chủ-Nghĩa Lạc-Quan, nào ông chủ-bút tạp-chí dạy các nhân-viên văn-phòng cách làm thế nào để trở nên những người như Goethe và Stonewall Jackson theo lối học hàm thụ và đừng bao giờ đụng tới rượu bia hại người, nào là nhà thông-thái đồng quê vừa là nhà chuyên-môn trồng ngô trồng bắp, lại vừa là nhà chuyên-môn có thẩm - quyền về vấn-đề tài-chính, hòa-bình, sinh-vật-học, xuất-bản,

nhân-chủng-học xứ Peru, và nghệ-thuật diễn-thuyết cho có lợi. Những nhà lãnh-đạo trí-thức đó công-nhận Pickerbaugh là một người đồng-đảng của họ; họ viết cho ông ta những bức thư hết sức thân-mật vui-vẻ, và khi trả lời, ông ta cũng ký tắt một chữ Pick bằng bút chì đỏ chói.

Tạp Chí "Thăng-Tiến"(Onward March Magazine), một tờ chuyên-môn viết tiểu-sử những "Nhân-Vật Đã Làm được Điều Thiện", đã đăng một bài về Pickerbaugh lẫn với những bài về truyện một ông Mục-su tự xây lấy một nhà thờ theo kiểu gô-tích mới, toàn bằng hộp thiếc, truyện một bà trong bảy năm đã giúp cho hai-ngàn-sáu-trăm-chín-mươi-tám cô công-nhân các xưởng máy khỏi sống cuộc đời ô-nhục, và truyện một bác thợ giày ở Oregon đã tự học được tiếng Phạn, tiếng Phần-lan và Thế-Giới-Ngữ.

Tạp-chí đó viết:"Xin giới-thiệu với quý độc-giả Bác-sĩ lão-thành Pickerbaugh một hảo nam-tử mà Chum Frink đã mệnh-danh là vị "Bác sĩ thi-sĩ chiến-sĩ có hai quả đấm thối-sơn", một khoa-học-gia đã đặt nền-tảng những cuộc phát-minh rất có giá-trị ngay trên "đê-tam cơ-bản", ấy thế mà lại là một ông giám-học có tính rất thủ-cựu của một Lớp Thánh-Kinh Ngày Chủ-Nhật, bài-xích mạnh những kẻ vô-thần, tự-xung là khoa-học-gia đương đe-dọa nền-tảng của tôn-giáo, của tự-do chúng ta bằng những

luận-điều xảo-trá bài-bác tất cả những gì gọi là cao-quý, là tiến-bộ".

Martin đang đọc bài báo đó, cố tìm hiểu xem vì lẽ gì người ta lại đem đăng trên một tờ tạp-chí có tiếng ở Nữu-Uớc mỗi kỳ phát-hành có tới hàng triệu số, thì Pickerbaugh cho người gọi chàng.

Ông ta bảo :

- Này Martin, anh liệu xem có đủ sức điều-khiển sở này không ?

- Dạ... sao, có truyện gì thế ạ ?

- Anh xem một mình anh có đủ sức tiến-hành công việc bảo-vệ quyền-lợi chung và giữ cho thị-xã này được sạch-sẽ vệ-sinh không ?

- Dạ... sao, có truyện gì thế ạ ?

- Vì có lẽ tôi sẽ đi Hoa-Thịnh-Đốn, làm dân-biểu cho khu này khóa sau cũng nên !

- Có thật không ạ ?

- Thật chứ. Này rồi anh xem, tôi sẽ đem truyền-bá khắp trong nước thông-tín mà bấy lâu tôi đã hết sức nhồi sọ dân-chúng ở đây !

Martin thốt ra được một câu khéo-léo: "Tôi có lời mừng Bác-sĩ", vì chàng ngạc-nhiên quá nên lời nói nghe nhiệt-thành hết sức. Trong đầu óc chàng vẫn còn chút tin-tưởng hồi còn nhỏ cho rằng các ông Dân-Biểu là những người thông-minh và quan-trọng.

- Tôi vừa đàm-phán với mấy tay lãnh-tụ đảng Cộng-Hòa ở địa-phương này. Thực tôi ngạc

nhiên quá sức. Ha, ha, ha! Có lẽ họ chọn tôi, vì họ chẳng còn có ai khác ra ứng-cử kỳ này. Ha, ha, ha !

Martin cũng cười theo. Pickerbaugh hình như thấy câu trả lời của mình chưa được xác-đáng, ông lấy lại bình-tĩnh và hí-hung nói tiếp :

- Tôi bảo họ "Thưa quý vị, tôi phải nói trước để quý vị hiểu, tôi không chắc đã có những tư-cách xứng-đáng của một người sẽ có cái quyền tối-thượng tới Hoa-Thịnh-Đốn, đặt ra những luật-pháp và những quy-chế để dẫn dắt cái quốc-gia vĩ-đại gồm tới trăm triệu dân này trong mọi bước sinh-hoạt của nó". Tôi bảo, "Tuy nhiên, thưa quý vị, cái động-lực nó thúc-đẩy tôi phải quan-tâm suy nghĩ, một cách hết sức khiêm-tốn, tới cái vinh-hạnh bất ngờ và có lẽ không xứng-đáng mà quý vị đã có nhẽ ý dành cho tôi, mà tôi không dám từ-chối là vì, trên thực-tế, tôi thấy hình như Quốc-Hội cần phải có thêm nhiều những khoa - học - gia nhìn xa thấy rộng để hoạch-định những chương trình cải-cách cần-thiết cho quốc-gia đương tiến-hóa của chúng ta và có thêm nhiều những nhà kinh-doanh tài-ba lỗi-lạc để thực-hiện những chương-trình ấy và cũng để cho tôi có cơ-hội thuyết-phục các nghị-sĩ ở Hoa-Thịnh-Đốn thấy sự cần-thiết cấp - bách hơn hết là phải có một Ông Bộ-Trưởng Vệ-sinh có quyền kiểm-soát hoàn-toàn..."

Nhưng Martin muốn nghĩ sao về việc này

cũng mặc, Đảng-viên Cộng-Hòa đã đưa Picker-
baugh ra ứng-cử nghị-sĩ Quốc-Hội thật.

II

Trong khi Pickerbaugh đi vận-dộng tuyển cử, thì Martin quyền-nhiếp quản-đốc Nha Y-tế Vệ-sinh, và chàng mở đầu triều-đại thống-trị của chàng bằng một việc khiến người ta gán cho chàng cái tính là chuyên-đoán, là cục-đoan.

Ở Iowa này, không có một xưởng chế sữa nào hợp vệ-sinh và tổ-chức hoàn - hảo bằng xưởng của ông già Klopchuk, ở ngoại ô thị-xã Nautilus. Xưởng lát gạch men, có cống tháo nước tháo phân, có đầy đủ ánh sáng như ban ngày; máy chế sữa hoàn-hảo; chai lọ được đun sôi khử-trùng đến siêu-độ; và Klopchuk luôn luôn hoan-nghênh các viên thanh-trà đến kiểm soát và khám-nghiệm xem bò có bệnh lao hạch không. Ông chống lại nghiệp-đoàn chủ trại bò sữa và khai-phóng công-xưởng của ông, trả lương cao hơn mức lương của Nghiệp-đoàn lao-công quy-định. Có một lần Martin đại-diện Pickerbaugh đi dự Hội-Nghị Ủy-Ban Trung-Uương Nghiệp-Đoàn Lao-Động ở Nautilus, nghe ông thư ký của Ủy-Ban thú nhận là không có xưởng nào

mà Nghiệp-Đoàn ao-ước được liên-hiệp bằng xưởng sữa của Klopchuk, mà cũng không có xưởng nào Nghiệp-Đoàn ít hy-vọng có thể liên hiệp được như là xưởng ấy.

Cảm-tình của Martin đối với Ủy-Ban Lao-Động ấy không có gì là nồng-nhiệt cả. Chàng cũng giống như đa số những người làm việc trong phòng thí-nghiệm, tin rằng nguyên - có các công-nhân ngồi khâu quần áo hay tẩy xà-bông không thấy thích-thú như chàng trong công việc khảo-cứu lâu dài là vì họ là một giống người hạ-lưu, bầm-sinh lười-biếng, hung ác. Nói tóm lại, lời phàn-nàn của Nghiệp-Đoàn Lao-Động về xưởng sữa Klopchuk càng làm cho chàng tin-tưởng rằng đó là một xưởng hoàn-toàn.

Chỉ vì khoái điều đó mà chàng thường hay tới thăm xưởng ấy. Có mỗi điều duy nhất chàng để ý thấy và lấy làm băn-khoăn là một người thợ vắt sữa bị đau cuống họng liên-miên không rút. Chàng khám người đó, thử vi-trùng, và thấy có dung-huyết liên-cầu-khuẩn. Chàng hốt-hoảng chạy vội lại xưởng sữa, và sau khi khám nghiệm, thử vi-trùng thêm, và thấy có liên-cầu-khuẩn ở vú sữa ba con bò.

Khi Pickerbeugh đi vận-dộng ở các tỉnh nhỏ trong khu tuyến-cử về, Martin khăng-khăng yêu-cầu ông kiểm-dịch người thợ vắt sữa có bệnh và đóng cửa xưởng sữa Klopchuk cho đến

khi hết bệnh truyền-nhiễm.

Pickerbaugh cười rộ lên nói :

- Chỉ nói bậy nói bạ ! Chứ không ư ? Đó là một xưởng hợp vệ-sinh sạch-sẽ nhất tỉnh ! Tại sao anh lại mua dây buộc mình làm gì? Chả có một triệu-chúng truyền - nhiễm liên-cầu-khuẩn nào hết.

- Đánh chết cũng phải có! Ba con bò mắc dịch lại còn gì nữa! Bác-sĩ cứ coi việc xảy ra ở Boston và Baltimore mới đây thì biết. Tôi đã cho mời Klopchuk lại để nói về việc này .

- Thế à ? Anh cũng biết tôi bận công việc như thế nào, nhưng...

Klopchuk tới lúc mười một giờ, đối với ông ta việc này thật là tai hại. Ông sinh-trưởng ở một nơi bùn lầy nước đọng tại Ba-Lan, suýt chết đói ở Nữu-Uớc, làm việc hai-mươi giờ một ngày ở Vermont, Ohio, Iowa rồi sau dựng nên được cái cơ-nghiệp tốt đẹp là cái xưởng sữa này.

Nét mặt nhăn-nheo, thiếu não, tay vân-vê chiếc mũ, ông gằn úa nước mắt, phản-kháng :

- Thưa Bác-sĩ Pickerbaugh, các bác - sĩ bảo cần phải làm cái gì tôi đều làm theo đúng hết. Tôi rất hiểu nghề làm sữa ! Thế mà bây giờ cái ông trẻ tuổi ấy đến lại bảo vì một người thợ của tôi bị cảm lạnh, nên tôi bán sữa có nhiễm trùng giết hại trẻ con! Tôi xin

nói để bác-sĩ hiểu cho rằng đây là sinh-mạng của tôi, và tôi thà thất cố tự-tử còn hơn là bán ra một giọt sữa hu. Chắc cái ông trẻ tuổi ấy có ác ý gì. Tôi đã dò hỏi, và được biết ông ấy là một người bạn rất thân với Ủy-ban Trung-Uơng Nghiệp-Đoàn Lao-Động. Thực thế ông ấy đã đến dự hội-nghị của Nghiệp - Đoàn ! Và người ta muốn phá-hoại tôi !

Martin thấy ông già run-rẩy đáng thương, nhưng chàng chưa từng bị ai buộc tội là gian giáo bất chính bao giờ. Chàng nghiêm giọng nói :

- Thưa Bác-sĩ có thể xét lời ông ấy buộc tội tôi sau, còn bây giờ tôi đề nghị Bác-sĩ mời một nhà chuyên-môn nào đó kiểm-soát lại kết-quả việc thí-nghiệm của tôi ; chẳng hạn như Bác-sĩ Long ở Chicago, hay bác-sĩ Brent ở Minneapolis, hay bất cứ một ai khác.

- Tôi... tôi... tôi...

Ông Giám-Đốc Nha Vệ-sinh trông cũng thiếu não chẳng khác gì ông chủ xưởng sữa :

- Tôi tin chắc rằng ông bạn của chúng ta đây không có ý buộc tội anh đâu, anh Martin ạ. Ông ấy quá buồn-phiền bối-rối nên nói thế thôi. Liệu chúng ta có thể chỉ chữa riêng cho một mình anh thợ nhiễm bệnh mà không làm phiền hà những người khác được không ?

- Được, nếu Bác-sĩ muốn ở địa-phương này có một trận dịch ghê-gớm vào cuối ngày vận-động ủng-cử của Bác-sĩ thì tùy ý Bác-sĩ đấy!

- Anh thừa biết tôi sẽ làm hết mọi cách để tránh truyện ấy... tuy nhiên tôi cũng mong anh hiểu rõ rằng truyện ấy không ăn nhập gì với việc vận-dộng ủng-cử nghị-sĩ Quốc-Hội của tôi cả ! Có mỗi điều là tôi có bốn-phần đối với tỉnh nhà là phải làm cho thật tròn nhiệm vụ, giữ cho tỉnh nhà khỏi các bệnh tật và thi hành nghiêm-chỉnh những phương-sách găt-gao nhất.

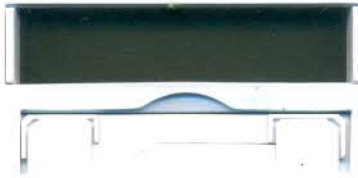
Nói xong một thôi một hồi, ông đánh điện tín cho Bác-sĩ Long, nhà vi-trùng-học ở Chicago.

Bác-sĩ Long trông như người vừa đi một chuyến tàu đường dài mà ngồi trong một toa ướp đá lạnh. Martin chưa bao giờ thấy một người như Bác-sĩ Long, thực khác hẳn với Pickerbaugh, không có được lấy một chút gì gọi là tính thơ mộng và lòng thương người dào-dạt của Pickerbaugh; ông ta người mạnh-khảnh, câu-nệ, môi mỏng dính, không có móng, đeo kính và để tóc rẽ giữa. Ông lạnh - lùng nghe Martin nói, lạnh-lùng nghe Pickerbaugh nói, lạnh-lùng nghe Klopchuk nói, rồi khám lại bình, thử lại vi-trùng và kết-luận : "Bác-sĩ Arrowsmith đã hiểu biết rõ công việc của ông ấy, những nhận xét của ông ấy hoàn-toàn đúng, chắc-chắn là ở đây có bệnh nguy-hiểm, tôi, ý-kiến của tôi là phải đóng cửa xưởng lại, thù-lao của tôi là một trăm đô-là; cảm ơn ông ; không, tôi không thể ở lại ăn cơm được, tôi

phải về ngay chuyến tàu chiều nay".

Martin về nhà lâu-bầu nói với Leora: "Con người ông ta trông dễ thương như món xà lách trộn dưa leo, nhưng Trời! em à, tính thẳng-thắn không ngoắt-ngoéo của ông ta làm anh lại muốn quay về với công việc nghiên-cứu như điên, lánh xa tất cả cái bọn người nhân-từ bác-ái này, họ quá quan-tâm đến vấn - đề thương mền đồng-bào đến nỗi để chết cho đồng bào! Anh ghét ông ta quá, nhưng... chả biết Gottlieb chiều nay đương làm gì? Cái ông già thật quái-gở! Anh dám cuộc là ông ấy đương nói chuyện về âm-nhạc hay một vấn - đề gì đó với một tay tổ "đầu to trán rộng kinh khủng" nào. Em có thích gặp lại ông già sói đầu ấy nữa không? Em phải biết, à mà khoan đã. Anh đã kể cho em nghe chuyện hồi anh cấy vi-trùng bệnh thùy-miên màu sắc rất đẹp chưa nhỉ...Ồ, anh đã kể rồi à ?

Chàng cho rằng tạm đóng cửa xưởng sữa như vậy là câu chuyện đã xong, nhưng chàng không hiểu là đã làm cho Klopchuk thiệt hại như thế nào. Chàng biết là Watters, bác-sĩ của Klopchuk khi gặp chàng, tỏ vẻ bất bình, càu-nhàu bảo chàng: "Martin à, anh gây lộn-xộn cho người ta như vậy được ích gì kia chứ?" Và chàng cũng không biết chuyện người ta đồn-đại với nhau ở Nautilus rằng chàng ăn tiền của bọn côn-đồ trong Nghiệp-Đoàn Lao-Động, và nhiều người tin như vậy.

III

Hai tháng trước, khi Martin đi thanh-tra thường niên các xưởng máy, chàng đã gặp Clay Tredgold là chủ-tịch (thừa-kế) Công-Ty Máy Xay Bằng Thép. Trước kia chàng đã nghe đồn rằng Tredgold là một người khoảng bốn-mươi lăm tuổi ăn nói hoạt-bát dễ-dàng, có danh-vọng lớn trong giới thượng-lưu của thành-phố Nautilus, sau khi chàng đi thanh-tra trong xưởng máy xay rồi, Tredgold ân-cần nói, "Xin mời Bác-sĩ ngồi; mời Bác-sĩ dùng một miếng xì gà và cho tôi biết về vấn-đề vệ-sinh ra sao."

Martin dè-dặt, chàng nhận thấy trong cặp mắt hòa-dịu của Tredgold có một vẻ trào-tiểu.

- Ông chủ-tịch muốn biết điều gì về vệ-sinh ?

- Ồ, tất cả mọi điều.

- Có mỗi điều tôi nhận thấy là công-nhân của ông chắc phải mền ông lắm. Hiển-nhiên là ông không có đủ chậu trong phòng rửa mặt ở tầng lầu hai, nhưng tất cả công-nhân đều thề với tôi rằng ông đương sửa-soạn cho đặt thêm chậu mới. Nếu họ mền ông đến độ họ bênh ông và nói dối một cách bất lợi cho quyền-lợi của chính họ, thì chắc ông phải là một ông chủ

tốt, thiết nghĩ tôi có thể bỏ qua việc này...
cho tới kỳ thanh-tra sau của tôi ! Thôi, xin
chào ông, tôi có việc vội phải đi ngay.

Tredgold hớn-hở nói :

- Chẳng giấu gì Bác-sĩ, chứ quả tình tôi
đã dùng thủ-đoạn ấy với Pickerbaugh ba năm
nay rồi. Hôm nay tôi rất vui mừng được gặp
Bác-sĩ. Và tôi chắc lần này - gần tới ngày
ông tới thanh-tra kỳ sau - thế nào tôi cũng
cho đặt thêm mấy cái nữa, chắc - chắn là như
thế. Xin kính chào ông.

Sau vụ đóng cửa xưởng sữa, Martin và Le-
ora gặp Tredgold đi với vợ, một thiếu-phụ mảnh
mai lộng-lẫy, trước cửa một rạp xi-nê-ma.

Tredgold gọi :

- Bác-sĩ đi đâu, nhân tiện xe, mời Bác
sĩ cùng đi ?

Dọc đường, ông ta gọi truyện :

- Không biết Bác-sĩ có cỡ rượu như Pic-
kerbaugh không, nếu Bác-sĩ vui lòng, tôi xin
đưa Bác-sĩ về thẳng nhà tôi để giới-thiệu với
Bác-sĩ thứ rượu cóc-tay quý-giá nhất từ khi
cái xứ Đạo này cấm rượu. Bác-sĩ nghe có hợp-
lý không ?

Martin đáp :

- Đã mấy năm nay tôi chưa được nghe một
câu nào hợp-lý như vậy.

Nhà Tredgold xây trên ngọn đồi cao nhất

thành-phố (cao hơn bình địa đến hai mươi bộ) ngọn đồi Ashford Grove, tức là Back Bay của thành-phố Nautilus. Nhà kiến-trúc theo kiểu thuộc-địa, có một phòng ngồi phơi nắng, một phòng vách ván sơn trắng, và một phòng khách sơn xanh và ngân nhũ. Martin cố giữ vẻ bình-thản không bị chóa mắt sùng-sốt vì cảnh-trí lộng-lẫy, nhưng đây là một ngôi nhà sang trọng nhất từ trước tới nay bây giờ chàng mới được đặt chân tới.

Leora ngồi ghé ở mép ghế, điệu-bộ như người chỉ nhấp-nhóm muốn đứng lên đi về ; bà Tredgold thì ngồi đưa mình ra đằng trước đứng điệu-bộ một bà chủ nhà, trong khi đó ông Tredgold vừa cầm cái bình pha cóc-tay xóc lên xóc xuống vừa nói xã-giao :

- Thưa Bác-sĩ đến ở thành-phố này được bao lâu rồi ?

-Thưa cũng gần được một năm.

- Mời Bác-sĩ ném thử thứ rượu này. Tôi xem ý Bác-sĩ không giống tính nhà Cứu-Thế Pickerbaugh...

Martin bối-rối nghĩ nên ca-ngợi ông xếp của mình, nhưng chàng bỗng đứng phất lên nói một thôi một hỏi theo bộ-điệu hay nhất của Pickerbaugh, làm cho Leora sùng-sốt cả người:

- Kính thưa Quý-vị Công-Ty Máy Xay Bằng Thép, một xưởng không một xưởng nào khác có thể sánh kịp, đã góp phần rất lớn vào ngành thịnh-vượng của thành-phố chúng ta mặc dầu

tôi nhận thấy quý vị đã khéo léo lẩn tránh mọi vi-phạm luật-lệ về vệ-sinh y-tế, khiến các viên thanh-tra không thể nào bắt lỗi được quý vị, song tôi cũng muốn tỏ lòng ca-ngợi quý vị đã có lòng ái-quốc cao-quí hết sức tôn-trọng vệ-sinh, rọu cóc-tay và nếu tôi có được một nhân-viên phụ-tá hăng-hái với chức-vụ hơn ông Arrowsmith trẻ tuổi thì có lẽ, với sự chấp - thuận của quý-vị, tôi có thể trở thành Tổng-Thống Hoa-Kỳ.

Tredgold vỗ tay ầm-ỹ, còn bà Tredgold thì xác-nhận :

- Thật đúng giọng Bác-sĩ Pickerbaugh quá, không sai một chút nào !

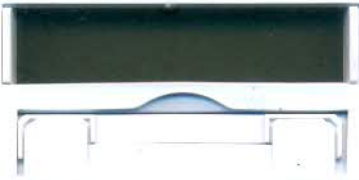
Trông Leora kiêu-hãnh ra mặt, cả Martin cũng vậy.

Tredgold nói :

- Tôi rất thích thấy ông không có cái lối ba-hoa chủ-nghĩa xã-hội không-tưởng, trống-rỗng như Pickerbaugh.

Lời nói của Tredgold làm cho Martin phải thủ-thế mãnh-liệt :

- Ồ, ông ấy có óc xã - hội không - tưởng ra làm sao, tôi chẳng quan-tâm tới một chút nào, mà tôi cũng không hiểu chủ-nghĩa xã-hội không-tưởng là cái gì. Nhưng vì tôi đã bắt chước giọng điệu ông ta... Tôi thấy làm như vậy cũng không được chính-đáng... Tôi cũng cần nói rõ rằng tôi không thích lối diễn-

thuyết quá hăng-say khiến không còn chút gì là thực-tế nữa. Nhưng ông Tredgold, tôi xin nói để ông biết rằng đó là lỗi một phần ở những người như những Hội - viên trong Hiệp-Hội Công-Kỹ-Nghê-Gia các ông. Các ông đã khuyến-khích ông ấy ba-hoa diễn-thuyết, dùng những lời rỗng-tuếch. Tôi là một chuyên-viên làm việc trong phòng thí-nghiệm... hay nói cho đúng thì một đôi khi tôi cũng ao-uớc làm một chuyên-viên như vậy, cho nên tôi chỉ để ý tới những con số chính-xác thôi.

Tredgold nói : "Tôi cũng vậy, ở Đại-Học Williams tôi rất ham học toán".

Thế là Martin, Tredgold xoay sang vấn đề Giáo-dục chề các viện-đại-học tạo ra những sinh-viên tốt-nghiệp như là tạo ra những thỏi xúc-xích. Câu truyện mỗi lúc một thân - mật hơn, Martin tâm-sự với Tredgold về "sự biến-hóa vô-thường", còn Tredgold thì nói rằng ông đâu có muốn nói nghiệp ông cha trông nom cái xưởng máy, sự thực ông chỉ muốn chuyên về thiên-văn-học kia.

Leora ngồi nói chuyện với bà Tredgold, thấy bà tỏ vẻ thân tình, nàng tâm-sự rằng vợ một ông Phó-Giám-Đốc phải biết lo xa ăn tiêu dành-dụm ra làm sao. Bà Tredgold giọng ngọt-ngào an-ủi nàng, "Tôi biết; sau khi ba tôi mất tôi đã phải vất-vả kinh-khủng. Bà đã may thử quần áo lần nào ở tiệm bà Thụy-Điển nho-

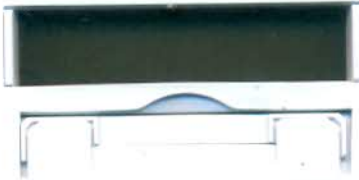
nhỏ ở đường Kim-Minh, cách nhà thờ Gia-Tô hai nhà chùa ? Bà ta may rất khéo và rẻ hết sức".

Từ khi lấy vợ tới giờ, lần này là lần thứ nhất Martin tới một ngôi nhà mà chàng thấy thoải-mái, dễ chịu; còn Leora lần đầu tiên gặp được ở trong giới phụ-nữ giàu-sang thanh-lịch mà từ trước tới nay nàng rất sợ và rất ghét, một người nàng có thể nói một cách cởi mở về truyện Chúa cũng như về truyện giá cả vải may khăn lau. Hai người bộc-lộ tâm-tình mà không sợ người ta chê cười.

Đến mười hai giờ đêm, lúc câu truyện về những cái hay cái đẹp của vi-trùng-học và của giá-cả vải khăn lau đã bắt đầu nhạt, thì ở ngoài cửa có tiếng kèn xe hơi kêu khò-khè như ho khan, rồi có một người to-lớn phục-phịch bước vào và được giới-thiệu là ông Schlemihl, Chủ-tịch Công-Ty Bảo-Hiểm Cornbelt ở Nautilus.

Trong giới thượng-lưu xã - hội ở đây, Schlemihl tuy là một tay lãnh-tụ có địa-vị cao hơn Tredgold và trông ông ta đúng như một tay mọi-rợ ở đâu đến chiếm cái phòng khách sơn màu trắng và ngân nhũ này, nhưng ông ta có vẻ thân-thiện nói :

"Bác-sĩ, tôi rất hân-hạnh được gặp Bác-sĩ. Nay anh Tredgold này, thấy anh kiếm được một nhà trí-thức mới để nhậu - nhẹt , đấu-hót, tôi tức lắm đấy nhé. Tôi... Bác-sĩ Arrowsmith

a, tôi chỉ là một anh làm nghề bảo-hiêm kiết xác. Tredgold vẫn thường bảo tôi là thằng thất học. Này Tredgold, bạn có cho tôi được một ly cóc-tay hay không đây ? Tôi thấy nhà có ánh đèn, tôi lại thấy bạn đang khoác - lác cho mình là một tay tài-ba lịch-lãm! kìa lác mạnh đi chớ !"

Tredgold lác mạnh bình rượu, hết sức mạnh. Rượu sắp được thì ở cửa hiện ra thêm một anh chàng trẻ tuổi tên là Monte, chất của Mục-sư Nathaniel Mugford, vị sáng-lập Viện Đại-Học Mugford, chẳng có ai mời cả, anh chàng ở đâu cũng mò tới, thấy Martin, anh chàng ngạc nhiên lắm và khi thấy Martin có vẻ nhân-đạo, anh chàng bảo thẳng ngay với Martin là Martin có vẻ nhân-đạo, rồi chàng tìm cách trở tài uống gỡ mấy ly cóc-tay cho bằng mấy người kia.

Thế rồi đến ba giờ sáng, Martin đứng lên hát một bài chàng đã học lóm được của Sonde-lius :

"Nàng có đôi mắt đen huyền sắc-sảo,
"Làn tóc mây diễm-ào thả ngang vai,
"Một cô gái xinh-tươi đầy nhã-ái,
"Những ưa tìm vui khoái sống tự-do.

Đến bốn giờ sáng, hai vợ chồng Arrow-smith được chấp-nhận vào giới Thượng-Lưu Xã-Hội Nautilus, và nửa giờ sau thì được Tredgold lái xe đưa về nhà với một tốc-độ không

những bất hợp pháp mà cũng chẳng tử-tế chút nào.

IV

Ở Nautilus có một câu-lạc-bộ điền-dã, trung-tâm-điểm của cái mà người ta gọi là Thương-Lưu Xã-Hội, nhưng cũng có một nhóm chừng mười mười hai gia-đình ở khu Ashford Grove, tuy cũng tới câu-lạc-bộ điền-dã chơi gold và cũng nể-nang chơi golf với người khác, nhưng vẫn tự coi mình là dân Chicago hơn là Nautilus. Họ luân phiên tổ - chức tiệc - tùng thết-dãi nhau. Họ có lệ là bất cứ bữa tiệc nào do người trong Nhóm tổ - chức, họ đều có quyền tham-dự, và trong những bữa tiệc ấy ngoài bọn họ ra, không mời một ai khác, ngoại trừ những nhân-vật ở các thành-phố lớn di-cư tới và những người có lập-trường tự-do sáng-khoái ngẫu-nhiên như Martin. Nhóm họ chẳng khác gì một trại lính nhỏ kiên-cố trong một tỉnh vô tôn-giáo.

Người trong Nhóm rất giàu, một người chắt của Mugford tên là Montgomery rất kiêu-hãnh về cụ tổ mình. Gia-đình người này ở Tudor Trang-viện và Biệt-Thự Ý-tu-liên mới tinh đến nổi trên sân, cỏ mới bắt đầu mọc. Họ có

nhiều xe hơi đồ-sộ, nhiều hầm rộng mênh-mông, tuy nhiên trong hầm không chứa gì khác ngoài rượu din, huyết-ky, vu-mao, và mấy chai sâm-banh nhẹ rất quý. Trong Nhóm, người nào cũng quen thuộc thành-phố Nữ-Uớc - toàn ở khách sạn St. Regis hay Plaza, đi khắp thành-phố sắm-sửa quần áo và tìm vào những tiệm ăn nhỏ nhưng rất sang và rất ngon. Trong số mười hai cặp vợ chồng Nhóm này, đã có năm cặp sống qua ở Âu-châu, ở Ba-lê một tuần-lễ nói là để đi thăm các viện bảo-tàng, nhưng thực tình chỉ đến những nơi cam-bẫy xa-hoa ở Montmartre.

Martin và Leora được mọi người trong Nhóm tiếp-dón và coi như họ-hàng nghèo. Hai người được mời dự những bữa tiệc có ca-nhạc, những bữa ăn trưa Chủ Nhật ở Câu-lạc-bộ Điền-dã, và bất kỳ dịp nào họ cũng kết-thúc bằng một cuộc lái xe thật nhanh tới một nơi nào đó, làm một chầu rượu và bắt Martin phải diễn lại cái trò nhại Bác-sĩ Pickerbaugh.

Ngoài những thú vui lái xe hơi, khiêu-vũ theo kèn hát, thú vui chính của Nhóm là đánh bài. Có điều lạ là trong cái Nhóm hoàn-toàn vô-đạo ấy, tuyệt nhiên không có truyện chim-chuột bậy-bạ, sự thực, họ nói rất tự-do về những truyện "trai gái", nhưng người nào cũng có vẻ tôn-thờ chế-độ nhất phu nhất thê, người nào cũng có hạnh-phúc gia-đình hoặc rất sợ mang tiếng không có hạnh-phúc gia-đình. Nhưng khi Martin quen thân với họ hơn, thì chàng có

dịp được nghe họ xì-xào về truyện những ông chồng đi "du-hý" ở Chicago hay những bà vợ đi "câu" những chàng trai-trẻ trong các khách sạn ở Nữ-Uớc, và chàng đánh hơi thấy dưới những bộ mặt vô cùng bình-tĩnh của họ đối với vấn-đề sinh-lý, có tàng-ẩn những cơn bão lòng cuồng-nhiệt.

Không biết trong lòng Martin có thực tình coi Tredgold là một học-giả quý-phái, hy sinh cho hết thấy những gì liên-quan với thiên-văn-học ngoại-trừ việc học khoa đó, hay có thực tình coi Monte là giòng-dõi đại-quý-phái hay không, nhưng chắc-chắn là chàng hết sức hâm-mộ những chiếc xe hơi, những gian phòng tắm có hoa sen phun nước của Nhóm họ, những bộ quần áo sang trọng họ may ở Đệ-Ngũ Đại-Lộ tại Nữ-Uớc, và những ngôi nhà do những thanh niên da vàng đưa từ Chicago tới trang-hoàng không có gì là đặc-biệt cho lắm. Chàng khám phá thấy họ ăn xúc-xích và dùng toàn bát đĩa dao nĩa cổ, bằng bạc, chàng lại bắt đầu nhận thấy quần áo của Leora không phải chỉ là những vật tiện-nghi dùng để che thân-thể mà còn là những thứ có thể dùng để tô-điểm thêm cho sắc đẹp và vẻ duyên-dáng của người đàn bà, và chàng bực mình thấy nàng rất chênh-mảng về vấn-đề này.

Ở Nautilus chỉ riêng có Leora ít thích kể truyện mình cho người khác nghe, nàng đã sống một cuộc đời hết sức âm-thầm, biệt-lập.

Nàng có chân trong một hội đánh xì-phé, và nàng ngang-nhiên đi coi chiếu bóng một mình, nhưng nàng có tham-vọng được biết nước Pháp, tham-vọng nó luôn luôn ám-ảnh nàng. Nó là điều nàng ao-ước đã từ lâu lắm, nguyên-nhân không biết từ đâu, nàng giữ kín trong lòng, nhưng bất chợt một hôm nàng thở dài bảo chồng:

"Anh ạ, điều duy-nhất em thích, có lẽ từ mười năm nay, là được đi chơi Touraine này, Normandy này, Carcassonne này. Anh liệu chúng mình có thể đi được không?"

Martin ít khi thấy nàng đòi hỏi điều gì, và chàng vừa cảm-dộng vừa ngạc-nhiên khi thấy nàng đọc những cuốn sách về Brittany, một bán đảo ở phía Tây Bắc nước Pháp, hay bất gặp nàng đang đọc trong một cuốn Văn-phạm yếu-lược về tiếng Pháp, cố lấy hơi đọc: "Gie ... gie... (j'ai)... cái con khỉ, chẳng ra cái gì cả!"

Chàng thủ-thỉ bảo nàng, "Em yêu, nếu em muốn sang Pháp chơi... Anh bảo này, thế nào cũng có ngày chúng mình vọt sang đấy, mỗi đứa lưng đeo một chiếc ba-lô, và đi thăm cái nước cổ kính ấy suốt từ Nam chí Bắc chơi!"

Nàng đáp, giọng vui-vẻ biết ơn nhưng vẫn hết sức nghi-ngờ: "Anh Sandy ạ, khi đó nếu anh có buồn thì anh có thể tới thăm các phòng thí-nghiệm ở Viện Pasteur. Ồ, em chỉ thích

được đi lang-thang một chuyến - chỉ một chuyến thôi - giữa những bức tường thạch-cao cao-vút, rồi tới một tiệm cà-phê nho-nhỏ vui-vui nào đấy, ngồi nhìn những người đeo chiếc thắt lưng đồ kỳ-cục và mặc chiếc quần xanh rộng ống bay lất-phát. Anh có chắc chúng mình sẽ đi được thực không ?"

Tuy Leora chẳng có chút gì mà Martin gọi là "cái sang, cái lịch-sự" của nhóm người Ashford Grove, lúc nào cũng vậy, quần áo nàng ít nhất cũng thiếu một cái cúc, ấy thế mà nàng được mọi người mến-chuộng lạ-lùng. Bà Tredgold là người hiền nhất, mà cũng là người không ưa đàn bà nhất, thế mà bà cũng chịu nàng là người hoàn-toàn.

Dân Nautilus vẫn ngờ vực bà Tredgold. Bà Pickerbaugh bảo bà Tredgold "không chịu tham gia bất cứ một công cuộc nào để cải-thiện thành-phố cả". Đã bao năm, bà ta hình như chỉ thích trồng hồng, chế ra những chiếc mũ kỳ-cục khác người, thoa kem hạnh-nhân lên hai bàn tay nõn-nà, và nghe chồng nói những truyện bậy bạ - và cũng đã bao năm, bà là một người cô-độc. Bà thấy Leora cũng có cái tính lạnh-lùng coi thường mọi việc chẳng kém gì bà.

Có nhiều hôm hai người đàn bà ngồi cả buổi chiều ở ngoài sân nắng đọc sách báo, sửa móng tay, hút thuốc lá, chẳng ai nói với ai một câu, nhưng rất tin cậy nhau.

Đối với các bà khác trong Nhóm, Leora không bao giờ thân-mật như đối với bà Tredgold, nhưng các bà kia vẫn mến nàng, họ càng mến nàng hơn nữa vì nàng là một người dị-giáo có nhiều tính xấu như hút thuốc lá, lùng-khùng, hay báng-bổ chẳng coi Chúa ra cái gì, những tính làm cho bà Pickerbaugh và Irving Watters bực mình khó chịu. Nhóm họ thường thích những cái gì tự-do, những cái gì trái với tập-tục - ngoại-trừ những điều trái với tập-tục kinh-tế có hại cho tài-sản của họ. Đã có những lần Leora uống trà, hay cốc-tay tay đôi với bà Monte, chất dậu của Mugford, người còn trẻ tuổi, tính nhút-nhát, bốn năm trước đây xuất-thân ở Des Moines, là người có tài khiêu-vũ giỏi nhất và bây giờ đương lo sợ vì sắp sinh đứa con thứ hai; và bà Schlemihl từ xưa tới nay trước công chúng vẫn tỏ ra rất điềm-tĩnh, cười đùa vui vẻ với ông chồng phì nộn như con heo, thế mà đã thốt ra với Leora câu này: "Trời ơi! làm sao cho con người đó đừng bao giờ gần tôi, đừng vào người tôi, vầy vò tôi thì đỡ khổ cho cái thân tôi! Tôi chán ở đây quá! Mùa đông này thế nào tôi cũng về Nữ-Uớc, và sống một mình!"

Còn anh chàng Martin Arrowsmith ngây-thơ non-dại kia đâu có xứng với cái đức-tính khôn ngoan im-lặng cố-cự của Leora; thấy nàng được Nhóm Ashford Grove thâu-nạp, chàng vẫn chưa hài-lòng. Mỗi khi thấy nàng đi chơi với Nhóm này, sơ ý không gài khuy áo, hay để đầu

bù tóc rối như cái tổ quạ, chàng bút-rút và nói những lời chẳng ra gì về tính "cầu-thả" của nàng, rồi sau mới lại hỏi :

- Tại sao em không chịu bỏ chút thời giờ trang-điểm cho có duyên-dáng một chút ? Nào em có bận công kia việc nọ gì đâu ! Chỉ có đính mấy cái khuy mà em cũng không làm được hay sao ?

Nhưng bà Tredgold thì cười bảo :

- Chị Leora, tôi công-nhận là chị có cái lưng thon đẹp nhất thiên-hạ, nhưng xin lỗi chị để tôi lấy ghim cài lại cái áo cho chị trước khi mấy người kia tới, chị nhé !

Một hôm, sau một bữa tiệc kéo dài tới hai giờ sáng, có bà Schlemihl diện một chiếc áo kiểu tối-tân, mới may ở tiệm Lucile và ông Brundidge (đương-kim Phó-Chủ-tịch kiêm Giám-Đốc ban mãi-mại công-ty bắp ngô) biểu-diễn một điệu khiêu-vũ mà ông cam-đoan là một điệu Polka Phần-lan. Hai vợ chồng Martin và Leora lái xe về nhà, chiếc xe chàng đã mượn của Nha Y-tế Vệ-sinh. Trên xe, chàng cầu-nhàu :

- Này Lee, tại sao chẳng bao giờ em chịu để ý ăn mặc cho tử-tế một chút? Này nhé, sáng hôm nay... hay sáng hôm qua gì đó... em định đem cái áo xanh ấy ra mạng lại, thế mà suốt ngày anh chả thấy em làm gì cả, anh chỉ thấy em ngồi một chỗ đọc tiểu-thuyết, để rồi đi dự tiệc với cái áo rách ấy...

Nàng cầu quá, hét lên :

- Anh ngừng xe lại !

Chàng ngăn người ra cho xe ngừng lại. Đèn xe chiếu vào một đám hàng rào dây kẽm gai, một đống cỏ khô, một quãng đường lát sỏi, làm cho cảnh-vật có vẻ quan-trọng một cách kỳ-cục.

Nàng hỏi :

- Anh muốn em biến thành một người đẹp khuê-phòng kiểu lầu son gác tía phải không ? Em có thể làm như vậy được lắm. Em có thể làm một người đàn bà ăn-chơi đàng-diếm được lắm. Dễ như không, nhưng em không muốn. Ồ, anh Sandy, em chẳng muốn cãi nhau với anh làm gì cho buồn. Em chỉ có thể một đàng làm một người vợ cầu-thả ngu-dại như thế này, và một đàng chả ra gì cả. Anh muốn đàng nào? Anh muốn có một bà hoàng thực sự như bà Tredgold, hay muốn một người vợ đi đâu cũng cóc cần, làm gì cũng cóc cần, miễn là vợ chồng được ở bên nhau ? Anh chỉ mua lấy những sự ưu - phiền chẳng ra đâu vào đâu. Em ngăn quá rồi. Thôi bây giờ anh cứ nói thật ra đi. Anh muốn thế nào ?

- Anh chẳng muốn thế nào cả, anh chỉ cần có em. Nhưng chả biết em có hiểu hay không... anh đâu phải là một anh giàu lỏi... anh muốn chúng mình đi đến đâu cũng đứng ngang hàng với người ở đó. Anh thấy mình chẳng vì lẽ gì lại hèn kém thua bọn họ, về bất cứ phương-diện nào. Em yêu dấu, trừ có bà Tredgold ra,

có lẽ bọn họ chẳng làm cái thá gì hơn là những kẻ giữ sổ-sách chi-tiêu giàu-có ! Chúng mình mới thực là những người tranh-đấu với số mệnh, cái nước Pháp mà em mê thích ấy... thế nào cũng có ngày chúng mình qua thăm, và Ông Tổng-Thống Pháp sẽ ra tận Hải-Cảng đón chúng mình! Tại sao mình lại để cho thiên-hạ làm cái gì cũng giỏi hơn mình ? Chẳng qua là chỉ tại vấn-đề chuyên-môn mà thôi !

Hai người cứ thế ngồi nói chuyện với nhau ở cái chỗ vắng-vẻ góm-ghiếc, giữa hàng hàng giây kẽm gai độc ấy cả tiếng đồng-hồ.

Hôm sau, Orchid tới phòng thí-nghiệm và năn-nỉ, "Ồ, Bác-sĩ Martin, Bác-sĩ định không bao giờ đến chơi nhà em nữa hay sao ? " giọng nàng đầy nỗi khát-vọng tha-thiết của tuổi trẻ. Chàng hôn nàng đánh chụt một cái, thật nhanh, thật vui, cho dầu một cô bé còn thơ-dại đến đâu cũng nhận thấy mình chẳng là cái thá gì đối với chàng cả.

V

Martin thấy chắc-chắn chàng sẽ làm Giám Đốc Nha Y-tế Vệ-Sinh. Pickerbaugh bảo chàng: "Công việc anh làm rất tốt, chỉ thiếu có một

điều là lòng sốt-sắng để có thể gần-gũi dân-chúng và hấp-dẫn họ một cách mạnh - mẽ, một cách bền-bỉ. Nhưng có lẽ sau này, khi anh có thêm nhiều trách-nhiệm anh sẽ có đức - tính đó", Martin cố tìm lấy cái vui cái thích trong việc hấp-dẫn dân-chúng một cách vừa mạnh-mẽ vừa lâu dài đó, nhưng chàng chỉ cảm thấy như người bị bắt ép mặc một chiếc quần vàng bó sát căng trong một cuộc biểu-diễn trá-hình.

Chàng băn-khoăn nghĩ thầm, "Trời, có lẽ khi làm Giám-Đốc, mình sẽ gặp nhiều chuyện bực mình lắm đây. Không biết ở đời có ai tiến tới được chỗ họ gọi là "thành-công" rồi lại đi ghét bỏ sự thành-công đó không? Thôi, nhưng dầu sao mình cũng hãy khởi-sự thi - hành một phương-pháp thích-nghi, lập những bảng thống kê thiết-yếu trong Nha này trước đã. Mình đâu có chịu khuất-phục! Mình sẽ tranh-đấu! Và mình sẽ tự đưa mình đến thành-công!"